

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Dux

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

operam communem praestans. *Plutarchus in*
de omnibus numeris absoluti ducis officium est, suam
reputantem famam ponere. idem ibid.
Quia summa laus est, ut vel salus vincat, vel virtus vitam
comitari. ut in Pelopida & Marcellis comparat.
Quia dux praecipuum opus est, ut milites benevolentia fi-
deat, ut obediens habeat. idem in comparat. Cimonis
bonam ducem nihil efficere posse perhibenti, nisi
moderatum habeat exercitum, virtutem
moderatum haud minus quam regiam existimanti, indige-
re modeste, & educatione philosophica, quae praesertim
moderate temperet vehementiam iracundiamque animi,
ut illi calis perhibenti, tum ea quae post Neronis obitum,
Obone & Vitellio, Romanis acciderunt: idem, in
de dignum mortem, ut ait Theophrastus, dux oppetere
debet, ut alius armigeri. in Sertorio.
Quia dux pericula adeat, non sui ipsius, sed eorum om-
nium salus ab ipso pendeat, curam abiecitse censetur. in
de potius consilia cum ratione quam prospera ex-
ercent, ut in duci in victoria ratur, ubi prouidum est ne
in pugna trepidatione constantis ducis aut fortissi-
mi omittit: occurrit pauentibus, retinet cedentes:
ut valeat aliquis spes, consilio, manu, voce insignis,
ut in duci in dem lib. 3.
Quia dux feruida est, longinqua itinera, sola ducis pa-
tientia, eodem plura quam gregario milite tolerant:
ut in duci in dem lib. 3.
Quia dux pudore & probis, multis laude & hortatu, o-
mnibusque accendit. idem lib. 3. hif.
Quia dux animis discretis viribus, hostium exercitum aggre-
ssum ducibus auctoritas, militi obsequium, & iunctis le-
gibus redit. idem eod. lib.
Quia dux in utilitatem cunctatione agendi tempora consulant:
ut in duci in dem lib. 3.
Quia dux est non solum praesentia recte agere, sed & fu-
ture praesentia. ut in compar. Periculis & Fabij Max.
Quia dux eo propter, partim consilio, partim audaci-
tae duci amicum ministerio, & confidentia in
periculisque consiliorum vfu gerit. in Paulo Semi-
per ducis officium est, ut qua parte pra-
sentia ad praesentem committendum cogat: qua infirmi-
tae non colligere cogatur. in comparat. Agestis, & Pom-
per omnes homines voluptatum est contemptor, ad-
versum vilius inquam libidinum illecebris, a recto & hone-
stis. ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux pro se cautus est, & captata occasione hostem
periculisque plerumque fit voti compos. Thucyd. 3. lib.
Quia dux imperatoris officium est, non male audire apud a-
nteriores in discrimen mittere, ac quae tuta sunt dimittere,
ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux officium existimandum est, posse non solum
reum etiam cedere tempora perspicere. Polib. lib. 1.
Quia dux quousque oppinatur aliquod magis proprium, optimi
consilia, quam consilia & ingenium hostis intelligere,
ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux hostes discordiarum ferere causas sapientis est ducis.
ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux ad bellum gerendum aptus esse non
potest, nisi sit praesentis praefecti seu belli ducis, tales etiam qui sunt
periculisque eadunt. ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux auctoritatem minuunt. Cas. l. 7. de bello
periculisque exercitum benevolentiam impera-
toris aduersis odia conciliant. idem l. 2. de bello ciuili.
Quia dux periculisque propriis compendibus eunt, obuius hosti &
periculisque cladis faciunt. Tacit. l. 12. Annal.
Quia dux legum iurisque seruantissimi Imperatores amicus,
ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux in manibus inhiantes hostibus sunt peritiles. Ho-
stis quidem sunt, sed parere nescia: illorum tristitia, sed
ut in duci in dem lib. 3. hif.
Quia dux periculisque referunt. Praecip. de bello Gotib. l. 1. lib.
Quia dux in magnis cladis praecipua fortunae iniuria, ut du-
ces tollat. Panjan. l. 7.

43. Liberalitas & humanitas erga inferiores praclarum duci-
 bus viaticum est ad victorias & triumphos. *Nicoph. Gregoras, lib. 6.*
 hif.
 44. Fit non raro ut duces proponant temerarias sententias, vel
 quod videantur audentiores, vel quod magnitudinem rei quam ag-
 grediuntur, non intelligant. Inest autem in vtroque temeritas, & in-
 cogitantia, *Philip. Cominaus, 3. l.*
 45. Studium contradicendi morbus est, ut in omnium maxi-
 me peculiaris: ii enim plerumque videntur, ut in maxima fuscendo,
 amulorum auctoritatem commuere, atque obfcurare nituntur.
P. Iovius, hif. l. lib.
 46. Nihil imprudentius imperatores faciunt, quam quod voci-
 bus quibusdam inaniter emissis se ita obstrictos esse arbitran-
 tur, ut facta verbis exequanda censcant. *Fr. Guicciar. l. 15. hif.*
 47. Sapientum imperatorum est, quam saepe in bellis ex casuum
 varietate consilia sint immutanda perpendendo, apparatus ab initio,
 quoad fieri potest, ad omnes casus consiliaque accommodare.
idem, lib. 14.

POETICAE SENTENTIAE.

Lucan. 9.

O quibus summa salus placuit mea signa securus
 Indomita ceruice mori, componite mentes
 Ad magnum virtutis opus, summosq; labores, &c.
 Primus arenas.
 Ingrediar, primusq; gradus in puluere ponam,
 Me calor at herens feriat, mihi plena Seneno
 Occurrat serpens, serpens, pericula desera
 Praetentate meo: stridat quicunq; bibentem
 Videt: aut Sombras memorum quicunq; petentem
 Esthet: aut equitem pedirum procedere curram
 Deficiat: si quo fuerit discrimine notum
 Dux, an miles eam.

Et infra,

Ipsa manu sua pila gerens praecedat abbelis
 Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,
 Non suber, & nulla vehtur ceruice supinus,
 Carpentos, sedens: somni parci sumus ipse est.
 Vltimus hausit aqua: cum tandem fonte reperit
 Indaga cogat ut Latice potare iuuentus.
 Siat, dum lixa bibit.

Et infra,

Cogit tantos tolerare labores
 Summa ducis virtus, qui nuda susus arena
 Excubat, atq; omni fortunam prouocat horas.
 Silius 1.

Primis inire manus postremis ponere Martem,
 Claud. 4. Hon.

Nec desine vale,
 Nate sequi: si bella tonant, primis agmina ducis
 Exerce studijs, & sauo praesentis Marti.
 Non bruma requies, non hibernacula segnis
 Exeruent torpere manus.

Et sequitur:

Si longa moretur
 Obsidio, tum vota caue securam remittat,
 Inclisumq; putes: multis damnosa fuisse
 Gaudia, dispersi perenni somno, soluti.
 Sapius incaute nocuit victoria turbis.
 Ne tibi regis tenebra longa redudent
 Delicij, non imbelles ad signa ministros
 Luxuries armata trahat: neu flantibus Aestris
 Ne pluuies cedas, neu defensora calorem
 Aurea submaneant rapidi umbracula Soles,
 Inuentis vvere cibis, solabere partes
 Aequali sudore tuas, si collis iniquus,
 Primus mi: Ostruam sic cadere prouocat & sus,
 Ne pudeat sumptu quercum strauisse bipenni.
 Calcatur si pigra palmis, tu: ante profundum
 Praetentet sompes, primus tu protere curru.
 Harenres glacie liquido in scinde natatu.
 Nunc eques in medijs equis tunc confere turmas
 Nunc pedes assistas pediri, tum promptus ibunt
 Te factio, tum conspicuus, gratius, geretur
 Sub te resse labor.

Virg. 6. En.

Ha tibi erunt artes, pacij, imponere morem
 Parcere subiectis, & debellare superboi.
 Claud. de bello Getico.

Ignoscere pulchrum

Iam misero, penae, genus vidisse precantem.
 Virg. 9. En.

Tum vero incumbunt, surget praesentia Turris
 Plaut. Amph.

Ubi summus imperator non adest ad exercitum

OLYANTIA

Civis quod non factu est, sius sit quam quod factu est opus.

Sen. Ocl.

Extinguere hostem maxima est virtus ducis.

Martialis.

Quatenus hi non sunt, esto tu Caesar amicus,

Nulla ducis virtus dulcor esse potest.

Silius 3.

Turpe duci totam somno consumere noctem,

Orector Lybia! Vigilis stans bella magistro.

Claud. de bello Getico.

Ductores placebat,

Non qui præcipis trahere simul omnia casu:

Sed qui maturo delata, vel aspera rerum

Consilio momenta regens, nec tristibus impar,

Nec pro successu tumidus, statuumq; morandis,

Vincendiq; modum mutatus nosse habentis.

Quid 3. Fast.

Diffugiunt Tyri, quo quæq; agit error: Sit olim

Amisio dubia, rege vagantur apes.

Val. Flaccus 4.

Bebricus exemplo spargit fugam, nullus adempti

Regis amor, montem celeres sylvamq; capessunt.

SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM

De inconsulto & præcipiti magistro militiæ.

Francisci Petrarchæ. Dial. LXXII.

D O L.

Est mihi magister militiæ inconsultus ac præceptus. R. Hoc aliquanto periculiosius non negem. Legiones nostras interroga iacentes ad Trebiam, ad Thrasymenum, & ad Cannas, multisque aliis in locis. Si remedium vis, dubiam linque militiam: Si id forte non datur, at tu fortiter atque industrie ministerium tuum age, ut inter tui ducis errores tua virtus emineat, nec te ruina opprimat aliena, sed tu potius, si qua est via, publicæ hænos subicias ruinæ, rem difficilem, sed neque impossibilem, neque infertam iubeo, ut enim sæpe multis militibus obtulit vatus ducis ignavia, sic interdum vnius viri virtus, & exercitum servavit, & ducem. Neu sim longior, quam oportet: Tu res suas in locis quæres, mihi nominam & temporum commemoratio sola sufficit. Pub. Decius bello Samnitico, Calphurnius Flaminia bello Punico primo, Africanus minor bello Punico tertio, tribuni omnes militem, ducumque & exercituum servatores, tanta esse tua virtus ac felicitas potest, ut aliena infamia eximiam in gloriam tuam vergat. Aneps sane negotiorum, sed extrema in necessitate vnicum. Proinde vnicumque alios fortuna rotaverit, Tu virtutis gubernaculum si mihi obsequi volueris, nec in pace, nec in bello, nec in vita destitues, nec in morte.

ΑΡΟΠΗΘΕΜΑΤΑ.

Polydorus, cum Argivi post illam trecentorum pugnam rursus essent prælio superati, loci Polydorum adhortabantur, ne eam opportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros, civitatem illorum caperet. Id enim factu fore facilimum, quum interfecisset viris, solæ mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum Polydorus: Mihi pari Martis alea rebellantes devincere honestum est. Cæterum quum pro agris pugnarim, urbem velle capere non arbitror esse iustum. Si quidem huc veni agros recepturus, non urbem occupaturus. Vir excellentis animi, ne cum hostibus quidem putavit agendum, secus quam postulabat æquitas: quum hominum vulgus sibi in hostem putellicere omnia, in tantum, ut si de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor existimet sibi ius esse, regnum vnicuique sum victi occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat, bellare cum his quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, sed crudelitatis crimen. *Plur. in Lacon.*

Agesilam percontatus quid ducem belli præcipue exornaret? Respondit aduersus hostes audacia, & in oblata opportunitate ratio & consilium. *Srob. serm. 12.*

Isimachus dicere solebat, Imperatores, vel belli duces, nulla venia dignos esse, qui in bello errarent. Vbi, si quid offenditur perpetam, temeritate vel inciticia, emendari non potest. *Alex. ab Alex. l. 2. c. 13. Genial. dierum.*

Iphicrates, oratori cuidam pro concione hunc in modum ipsum interroganti: Quis es, ut tam sublimes peras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens, pulchrius esse, bonum præstare ducem, quam quemvis militem. *Plur. in apoph.*

Idem in sociorum agro castramentatus, cum vallum extrueret & fossam pararet obicienti, quid est quod metuamus? dixit.

Nulla Imperatoris vox deterior esse potest, quam, Non putabam.

Plur. S. Srob.

Chabrias frequenter dicere solebat, eos demum ducis munere quam optime fungi qui res hostium quam maxime cognitæ & perspectas habent. *Plur. in apoph.*

Pausanias Thronactis P. percontanti quo postulo Thracas? Si, inquit, qui vir optimus est cum hostibus. Admonens, plurimum ad victoriam momentum habere. Quemadmodum in omni negotio magister, quibus gerendæ rei creditur auctoritas. *Plur.*

Albertus Austriae, in bello quod contra Bohemos Romanis imperaret, diutissime gessit, interregere præficere statuit? si alium, inquit, quam me, ducem petitis, frustra me Austria ducem appellatur. Dicitur qui exercitum ducit, & quem acriter pugnantem cœtur. *Aneas Syl. 3. comment. de reb. Aphon.*

Pausanias, percontanti cur Tyræum poetam non cisset? Ne quis, inquit Pausanias, externum poetam ducem tur. Poetæ apud Lacedæmonios non erant in prælio, ne Tyræus meruit apud illos honorem: sed quod ducem in bello præstitit, putatur eam laudem perdidit. *Plur. in Lacon.*

Sertorius, cum Pompeii milites varie dispersos in partibus occisis, audissetque aduentare Metellum venentem, diremit prælium: reuocatisque suis dior, Egredimini superuenisset am illa, verberibus castigauerunt, sem. Vnde liquet: quantum duces senes, experientia iunioribus & rerum imperitus, sint anteposendi. *Plur. in vita.*

Chabrias illud frequenter dicere solebat, formidat ceruorum exercitum ducem leone, quam leonum ducem, totam belli fortunam pendere à virtute ducis. *Plur. in apoph.*

Iphicrates, quod furore patre natus existimaretur, prius, ac tum primum famam sibi parauit, postea in hostem vna cum armis correptum, vnicum in armis portauit. Is cum in amicorum ac sociorum agris hostium, ac nihilo minus & vallum iaceret, & fossam fossam euidam dicens, Quid metumus? ait, Pellimam ostendit. Haud quaquam putaram. Significans in traquillitate terdum existere periculum, quod nullus specificat, transferunt ad Scipionem Africanum. *Plur. in vita.*

Timotheus, quum orator Chærem commendatorem proceritate corporis, censentes talem creati debere ducem: Non ducem, inquit, Timotheus, sed quæ voluntas portet. Dux autem esto, qui tum ea quæ ante te ergo sunt, prospiciat. Existimabat vir prudentissimus, res non in corporis proceritate, sed potius in animi solertia, & prudentia positas esse. *Plur. in apoph. Imperat. S. S.*

Philippus, quum in exercitu multo tempore ducem reclusus: Tuto, inquit, dormui, vigilauit enim Antipater, non esse regium indulgere somno præteritum, in hoc interdum absque periculo fieri, si res habet vigilanter præfectum, Ita cum laude amici suam ducem sentiam. *Plur. in apoph.*

Anonymus, Numantiam enim ad Scipionem in fugam seniores castigati, quia quoties fugissent, & in iunioribus dixisset, peccora quidem etiam mutatis, sed mutatus est pastor. *Plur. in apoph.*

C. Fabricius, quum audisset Romanos à Pyrrho devincitum verius: Pyrrhus, inquit, non Epirote victorem Sentiens vnius ducis ingenio victoriam acceptam, non virtuti militum. Hoc pacto Romani nominis gloriam uauit, qui quod Epirotis essent virtute superiores, inferiores, quum non haberent ducem Pyrrho simillimum. *Plur. in apoph.*

Julius Caesar, iuratus in Afranium, se ire dixit ad ducem: in Pompeium vero, ad ducem sine exercitu. *Plur. in cap. 33.*

Demades, vita defuncto Alexandro dixit, Macedonum principe orbatum, Cyclopi similes, ferociter militum, nisi adit dux cordatus ac vigilans, nulli esse ducem admodum Polyphemus adempto oculo, frustra vultus vires habebat immunes. *Eras. l. 6. apoph. ex Plur.*

Epaminondas, confecto magno exercitu, qui bello te Imperatore carebat: Quanta bellia, dixit, & quæque serui. *S. 2.*

Idem, in nouissima pugna apud Mantinæ, ducem que in tentorium, vocavit ad se Diophantem, postquam ducem: at ubi audiuit, eos viros interille, iussit, omnes hostibus: quando quidem iam exercitus ducem non habebat, bis ipsa res testimonium præbuit, quod Epaminondas ducem. *Plur. in apoph.*

Agis vicerat Argiuos prælio, qui post rediit in tentorium ferociores illi occurrerant. Agis itaque occurrerunt è sociis turbari: sitis, inquit, bono animo, vixi cum exercitu, cum, trepidam, quid facere censens eos qui à ducem. Eo dicto, ducis solertia protinus reddidit, amicum. *Plur. in apoph.*

clypeo pro subere innixus, primus tranavit. *Plutar. & Curt. in Vita Alex.*

Pyrhus ad quandam promittentem se traditurum ei aciem instruendi artificium, qui tamen in acie nunquam fuerat, dixit. Non opus esse sibi Imperatore, cuius aures tubæ sonus nunquam circumierit. *Stob. ser. 52.*

Idem, Quibusdam inter pocula querentibus vtrum Antigenidas aut Saryrus melior esset tibi cen? Mihi sane, dixit, præfate videtur dux, qui multos incitat. *Stob. ser. 52.*

Hannibal, cum audisset Stoici cuiusdam argumenta, quibus probabat solum sapientem Imperatorem esse, risit, existimans fieri non posse, vt militaris scientia paretur sine vsu & experientia in rebus ipsis. *Stob. serm. 52.*

Pompeius, Romæ mōserat, vt equites, qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent ad duum viros, quos censores appellant, vt commemoratis expeditionibus ac ducibus, sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur; aut vituperarentur. Itaque Pompeius cum esset consul, ipse equum ad censores Gallium ac Lentulum deduxit, quibus est more percontantibus, an omnia militaria munia obiisset? Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore. Significans, se sic gessisse ducem, vt nihilo se cius omnes militis partes grauitè præfaret. Idem & Imperator bonus & miles strenuus: quâ laude nulla principi potest maior contingere. *Plutar. arch. in apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

Polyb. Quemadmodum in singulari certamine oportet locum, vbi aduersarium ferias, speculari, & quæ pars corporis nuda, quæ inermis sit, diligenter animaduertere: Ita vbi de summa rerum agitur, à bono duce inuestigandum est, non vbi nudæ sint corporis partes, sed vbi sit animus ducis aduersarii. *lib. 3. hist. fol. 106.*

Quemadmodum nauis sub lato gubernatore; facile in potestatem hostium venit: Eodem modo si quis in bello rationibus atque consiliis ducem è medio sustulerit; statim reliqui quoque exercitus compos fiet. *Idem. ibid. fol. 107.*

Plin. Vt elleborum, concitatis intus omnibus, ipsum in primis exit: Ita dux fortis adhortatus suos inter primos prodit in hostem: *Vide Imperium, Miler.*

FINIS LIBRI QVARTI.

LL 2 POLYAN.